

Altmetrics

دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
دانشکده پیراپزشکی
گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

گردآورندگان: فاطمه امانی، ثنا برخان
آبان 1403

.....	مقدمه
3.....	واژه شناسی و تاریخچه
4.....	آلت‌متریکس چیست؟
5.....	تفاوت آلت‌متریکس با شاخص‌های سنتی
5.....	مزایای آلت‌متریکس
5.....	معایب و محدودیت‌های آلت‌متریکس
6.....	ارائه دهندگان آلت‌متریکس
6.....	معرفی دو ارائه دهنده مطرح آلت‌متریکس
7.....	فهرست منابع

مرسوم ترین روش برای اندازه گیری ارزش (سطح) یک مقاله استفاده از معیارضرب تأثیر¹ است، که میانگین ارجاعات به مقالات اخیر ژورنال را اندازه گیری می کند و در اصل ارزش مقاله از روی سطح مجله محاسبه می شود. در حال حاضر روش های انتشار مقالات بسیار گسترده تر و متنوع تر شده اند ولی روش های مرسوم سنتی همزمان با روش انتشار پیشرفت نکرده اند. لذا در جامعه علمی میل به بدست آوردن روش های مناسب تری که بتواند با جزئیات بیشتری سطح عملکردی یک مقاله را به دست آورد دیده می شود. آلتمتریکس یکی از روش های ارزش گذاری مقالات منتشر شده است.

واژه شناسی و تاریخچه

در زبان فارسی: دگرسنجه

در زبان انگلیسی: Altmetrics, Alternative Metrics, Article-Level Metric, ALMs

اهمیت نشریات علمی در حوزه علوم پزشکی به حدی است که وجود نشریات علمی - پژوهشی در حوزه علوم پزشکی با اهداف نشر نتایج تحقیقات این حوزه، تشکیل انجمن های علمی و تبادل نظر پژوهشگران با یکدیگر و با جامعه ضروری به نظر می رسد. یکی از مهمترین عواملی که نشان دهنده اعتبار مجلات علمی و تخصصی محسوب می شود، نمایه شدن آنها در پایگاه اطلاعاتی و استنادی معروف جهان است.

در پایگاه های اطلاعاتی و زمینه های لازم برای انتشار و بیشتری از تولیدات علمی آن زمینه های حضور موثرتر جامعه انتشار تولیدات علمی جهانی بین المللی، مجلاتی که در وب آو ساینس و اسکوپوس شناخته می شوند. علاوه بر این، اندازه گیری و ارزیابی تحقیقات سیاست گذاری برای توجیه علمی در سراسر جهان ظاهر شد. همانند تعداد استنادات²، شاخص مبتنی بر مجلات و مقالات آنها اثر نشریات از دیدگاه

حضور نشریات علمی هر کشور استنادی معتبر جهانی می تواند دسترس پذیر نمودن تعداد کشور در سطح بین المللی و پژوهشی آن کشور را در فرایند فراهم آورد. بنابراین از دیدگاه فهرست پایگاه های معتبری مانند قرار گیرند، جز مجلات معتبر پس از جنگ جهانی دوم، به عنوان یک ابزار کلیدی سرمایه گذاری در تحقیقات معیارهای سنتی ارزیابی مجلات هرش³ و ضرب تأثیر صرفاً است و محدود به اندازه گیری

پژوهشگران است. به همین دلیل، در سال 2010، جیسون پریم و همکاران مفهوم جدیدی به نام آلتمتریکس یا معیارهای جایگزین را معرفی کرد که تأثیر یک اثر علمی را در محیط های آنلاین و ابزارهایی مانند شبکه های اجتماعی اندازه گیری می کند.

¹ Impact Factor

² Citation

³ H-index

آلتمتریکس چیست؟

آلتمتریکس یکی از جدیدترین رویکردها و شاخه‌های وب‌سنجی و زمینه پژوهشی نوینی در ارزشیابی آثار پژوهشی در محیط وب ۲۰۰ یا وب اجتماعی با هدف ارائه شاخصی جدید در محیط شبکه‌های اجتماعی علمی است.

منظور از آلتمتریکس، سنجش از طریق سنجه‌های جایگزین و غیرمتداول هست.

آلتمتریکس به‌طور عام «سنجه حاصل از استفاده از آثار علمی در رسانه‌های اجتماعی» و به‌طور خاص «سنجه حاصل از ذکر آثار علمی در فیس بوک، توئیتر، ویکی پدیا، وبلاگ‌ها، ابزارهای مدیریت استناد نظیر مندلی، زوترو، سایت یو لایک، رسانه‌های خبری، و تعریف می‌شود». (در واقع دگرسنجی به پیگیری داده‌های دگرسنجه‌ها در وب اجتماعی می‌پردازد).

دگرسنجه‌ها، شاخص‌ها و داده‌های کیفی‌ای هستند که مکمل شاخص‌های سنتی و مبتنی بر استناد می‌باشند.

دگرسنجی می‌تواند توجه و تأثیر پژوهشی را در اجتماعات عمومی متخصصان و عموم مردم نشان دهد.

در روش آلتمتریکس معیارها و داده‌های کیفی در کنار داده‌های سنتی مبتنی بر استناد قرار گرفته و مکمل آن داده‌ها برای سنجش ارزش مقاله می‌شوند. در این روش سنجش اطلاعات کیفی بسیار زیادی در مورد اینکه یک مقاله چگونه در همه سطوح در فضای وب مورد استفاده قرار می‌گیرد به کاربران و سازمان‌های سنجش ارزش مقالات ارائه می‌شود.

آلتمتریکس به ناشران و نویسندگان اجازه می‌دهد که ببینند مردم درباره یک مقاله علمی چه می‌گویند و می‌تواند به آنها بگوید چه مقدار به یک مقاله در مقابل محققان دیگر توجه شده است.

تفاوت آلتمتریکس با شاخص‌های سنتی

- امروزه آلتمتریکس رویکرد جدیدی است که با هدف تکمیل شاخص‌های سنتی و نه جایگزینی برای آنها، به کار می‌رود.
- این شاخص برخلاف شاخص‌های سنتی دارای تنوع است و به ارزیابی مطالب علمی از جنبه‌های مختلف می‌پردازد. مثلاً یک مقاله چقدر توصیه شده است؟ یا این که چقدر در رسانه‌های مختلف آمده است، میزان ذخیره و دانلود شدن، میزان بازدید از یک مقاله یا مطلب علمی و بررسی میزان مورد بحث و گفتگو قرار گرفتن مطالب علمی مختلف و... جنبه‌هایی هستند که در آلتمتریکس مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌گیرند
- در این رویکرد، اطلاعاتی در مورد مقالات علمی از وب اجتماعی گردآوری می‌شود. مثلاً توئیٹ‌ها یک یا دو هفته بعد از انتشار مقاله در وب منتشر می‌شوند و می‌توان بر این اساس خیلی سریع یک مقاله را ارزیابی کرد در مقایسه با استناد که باید دو تا سه سال منتظر ماند که استناد دریافت کند.
- این رویکرد بیشتر برای ارزیابی تولیدات علمی که در پایگاه‌های استنادی نمایه نمی‌شوند و یا استناد به مفهوم سنتی قادر به سنجش اثربخشی آنها نیست ولی در عین حال مقالات خوبی هستند، می‌تواند از ابعاد دیگر مفید باشد.

معایب و محدودیت‌های آلتمتریکس

- ✗ این شاخص‌ها بیشتر برای پژوهش‌هایی که در محیط وب صورت گرفته است و یا پژوهشگرهایی که در این زمینه پژوهش انجام داده‌اند، کاربرد دارند
- ✗ عدم وجود کنترلی بر روی روابط موجود در محیط وب
- ✗ عدم استانداردسازی در این حوزه به دلیل نوپا بودن آن
- ✗ اعتبار کم آلتمتریکس در مقایسه با سنجه‌های استنادی
- ✗ مشکل در مورد گردآوری داده‌های مربوط به پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها
- ✗ وجود داده‌های مختلف در نتیجه تنوع منابع داده‌ها و در نتیجه پیچیده شدن گردآوری داده‌ها و یکسان نبودن ارزش داده‌ها
- ✗ گنج‌کننده بودن به خاطر تنوع آلتمتریکس
- ✗ وجود مقالات تکراری و نسخه‌های مختلفی از یک مقاله با مشخصات متفاوت در سایت‌های گوناگون

مزایای آلتمتریکس

- ✓ عدم محدودیت به نویسنده
- ✓ دسترسی باز و سریع به داده‌ها
- ✓ شناخته بودن کاربرها
- ✓ سنجش وسیع‌تر تأثیرگذاری پژوهش‌ها
- ✓ سرعت (جواب دهی در زمان کم)
- ✓ سنجش مقالاتی که به صورت خود ناشری انتشار یافته‌اند
- ✓ سنجش آثار بدون استناد رسمی
- ✓ سنجش انواع مختلف تولیدات پژوهشی (کتاب‌ها، مجموعه داده‌ها، سخنرانی‌ها، فیلم‌ها، صفحات وب و غیره)
- ✓ سنجش تأثیرگذاری بر مخاطبان غیر پژوهشگر
- ✓ ارائه اطلاعات اضافی در مورد پژوهش‌ها
- ✓ پوشش آثار چاپ‌نشده
- ✓ استفاده از چند رسانه‌ای‌ها در سنجش
- ✓ رفع معضل خود استنادی
- ✓ رفع نگاه تک‌بعدی در سنجش مقالات

ارائه دهندگان آلت‌متریکس

در حال حاضر برخی از سرویس‌ها مانند ناشران مجلات علمی مانند Public Library of Science، Plum Analytics، Altmetrics Explorer و Impact Story با ایجاد وبگاه‌هایی به جمع‌آوری این نوع شاخص‌ها جهت ارزیابی مقالات، به‌خصوص مقالات جدید که استنادهای دریافتی آنها مشخص‌کننده وضعیت علمی آنها نیست می‌پردازند.

Altmetrics.com

Altmetrics.com یک ابزار تجاری مستقل در لندن است که فعالیت‌های علمی پیرامون خروجی‌های علمی را از میان منتخبی از منابع آنلاین شامل وبلاگ‌ها، توییتر، فیسبوک، گوگل پلاس، رسانه‌های خبری اصلی و سایر منابع ردیابی، تجزیه و تحلیل و جمع‌آوری می‌کند. این ابزار این اطلاعات را در قالب "دونات آلت‌متریکس" یا نمره آلت‌متریکس گردآوری می‌کند. نمره آلت‌متریکس کمیت و کیفیت توجهات دریافت شده توسط انتشارات را منعکس می‌کند. انعکاس کمیت به گونه‌ای است که هر چه انتشارات توجه بیشتری دریافت کنند نمره آلت‌متریکس آنها افزایش می‌یابد و انعکاس کیفیت به گونه‌ای است که به منابع گوناگون وزن‌های مختلفی را اختصاص می‌دهد.

PlumX

PlumX به عنوان رقیب اصلی Altmetric.com توسط دو کارآفرین به وجود آمده و آلت‌متریکس را از منابع مختلف از جمله بازدیدها و تعداد دفعات دانلود چکیده مقالات جمع‌آوری می‌کند. از مزیت‌های مهم این ابزار پوشش‌دهی بالای انتشارات است. PlumX یک ابزار مبتنی بر وب است که داده‌های مربوط به مقالات را در پنج دسته استفاده، دریافت، اشاره، رسانه‌های اجتماعی و استناد طبقه‌بندی می‌کند.

منابع

- "About Us - Altmetric," accessed November 8, 2024, <https://www.altmetric.com/about-us/>.
- "Our Sources - Altmetric," accessed November 8, 2024, <https://www.altmetric.com/about-us/our-data/our-sources/>.
- "The Altmetric Details Page - Altmetric," accessed November 8, 2024, <https://www.altmetric.com/about-us/our-data/altmetric-details-page/>.
- "The Donut and Altmetric Attention Score - Altmetric," accessed November 8, 2024, <https://www.altmetric.com/about-us/our-data/donut-and-altmetric-attention-score/>.
- "What Are Altmetrics? - Altmetric," accessed November 8, 2024, <https://www.altmetric.com/about-us/what-are-altmetrics/>.
- "پایگاه سنجش تاثیر مقالات آلتمتریکس | یابش؛ جستجوی دانش" accessed November 8, 2024, <https://yabesh.ir/13376/altmetric/>.
- "دگرسنجی و دگر سنجه ها چیست؟ درباره ی آلتمتریکس | | کتابدار 2.0," accessed November 8, 2024, <http://lib2mag.ir/10695/>.
- Azizi F, editor Editorial of medical scientific journal: A gift for medical scholars of the nation. Proceedings of the 1st Scientific Meeting of the Medical Association Journal Editors; 2009.
- Erfanmanesh M, Nojavan F. Qualitative and Quantitative Status and International Visibility of Iranian Journals Indexed in Journal Citation Reports. Iranian Journal of Information Processing and Management. 2016;32(1):51-73.
- Rezaeian M, Hadavi M, Bakhtar M, Davvodi Salestani A, Karimeian M. Evaluation the Quality of English and Persian Journals Approved by Commission for Accreditation and Improvement of Iranian Medical Journals (CAIMJ) in 2011: Successes and Challenges. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences. 2014;13(2):163-74.
- Das AK. Research evaluation metrics: UNESCO Publishing; 2015.
- Garcovich D, Zhou Wu A, Sanchez Sucar A-M, Adobes Martin M. The online attention to orthodontic research: an Altmetric analysis of the orthodontic journals indexed in the journal citation reports from 2014 to 2018. Progress in Orthodontics. 2020;21(1):1-10.
- Williams AE. Altmetrics: an overview and evaluation. Online information review. 2017.
- Cronin B, Sugimoto CR. Beyond bibliometrics: Harnessing multidimensional indicators of scholarly impact: MIT press; 2014.